

VESTE, KJE VSE SE PRI VAS DOMA SKRIVA AZBEST?

Azbest je še vedno zelo prisoten v našem okolju. Zaradi odlične toplotne in zvočne izolacije, odpornosti na visoke temperature, kislino, vlago, korozijo, smo ga uporabljali v različnih izdelkih na področju industrije, gradbeništva, prometa in tudi drugje. Vendar pa je škodljiv za zdravje ljudi, zato je njegova proizvodnja in prodaja v Sloveniji že več kot 20 let prepovedana.

Kje v bivalnem okolju najdemo azbest?

V preteklosti smo izdelke, ki vsebujejo azbest, zelo veliko uporabljali, zato ga danes še vedno najdemo marsikje. Z različnimi gradbenimi in izolacijskimi materiali smo ga vgrajevali v številne zgradbe, tako javne, kot zasebne, ki so bile zgrajene pred prepovedjo proizvodnje in prodaje azbestnih izdelkov, še zlasti med leti 1960 in 1980. Najpogosteje ga tako še vedno najdemo v strešnih kritinah (salonitkah), fasadnih, stenskih, stropnih izolacijskih ploščah, ometih, vinilnih toplih podih, vinas ploščicah, termoakumulacijskih pečeh, izolacijah za grelnike in cevi za toplo vodo, kitih za okna, lepilih, polnilih itd. ter kot nepravilno odvržene odpadke.

Azbest, ki se nahaja v materialih in izdelkih, je varen, dokler so ti nepoškodovani. Njihova življenjska doba pa se izteka. Materiali postanejo nevarni takrat, ko se zaradi dotrajanosti, poškodovanosti ali zaradi neprimerne ravnanja začnejo luščiti, lomiti, drobiti, razpadati v prah in se azbestna vlakna začnejo sproščati v zrak.

Azbestna vlakna so rakotvorna! Njihovo vdihavanje predstavlja veliko nevarnost za zdravje. Azbestna vlakna, ki pridejo v pljuča, povzročajo brazgotinjenje tkiva (fibrozo) in lahko vodijo do nastanka raka. Dokazano je, da azbest povzroča pljučnega raka, raka prsne in trebušne mreže (maligni mezoteliom) ter raka grla in jajčnikov. Povezujejo ga tudi z nastankom nekaterih drugih rakov. Pri kadilcih se tveganje za nastanek pljučnega raka, povezanega z azbestom, močno poveča.

Izpostavljenost azbestnim vlaknom je treba v čim večji meri preprečiti. Vlaknatih delcev s prostim očesom ne vidimo in nimajo vonja, tako jih lahko vdihavamo, ne da bi se tega zavedali. Na splošno velja: večja je izpostavljenost, večja je možnost za nastanek škodljivih učinkov na zdravje.

Kje in kdaj smo azbestnim vlaknom v domačem okolju najbolj izpostavljeni?

V zelo nizkih koncentracijah so azbestna vlakna lahko prisotna skoraj povsod v okolju.

Večje koncentracije vlaken v zraku nastajajo tam, kjer imamo dotrajane azbestne materiale, ki se luščijo in drobijo, ko jih uporabljamo ali delamo z njimi:

- če se vlakna sproščajo iz dotrajanih azbestnih materialov, ki so še v uporabi (npr. v starejših hišah in stanovanjih iz poškodovanih stenskih plošč ali ometov, zdrobljenih, odluččenih izolacijskih oblog cevi, poškodovanih in natrganih talnih oblog...);
- v bližini starih salonitnih plošč, ki se lomijo, luščijo in drobijo: na strehah hiš, garaž, nadstreškov, pesjakov, ut... ali že odrabljenih in shranjenih plošč za morebitno nadaljnjo uporabo, ali odvrženih v naravi. Ponekod z zdrobljenimi odpadnimi ploščami nasipavajo dvorišča in poti, kar je nevaren vir azbestnih vlaken in ni dovoljeno;
- v bližini nepravilno odloženih azbestnih odpadkov na legalnih ali divjih odlagališčih.

Največje koncentracije vlaken v zraku nastajajo pri obnovitvenih delih v starejših hišah in stanovanjih, v katerih so vgrajeni azbestni materiali ter pri rušenjih takih objektov. Najnevarnejši pri tem so postopki, kot so vrtanje, žaganje, razbijanje, brušenje ipd. Če taki posegi niso opravljeni strokovno, se velike količine prahu in azbestnih vlaken sprostijo v zrak, kjer potem ostajajo v okolici in tudi v notranjosti objektov še dalj časa po končanem delu. Pri teh delih so predvsem izpostavljeni poklicni

delavci. Še bolj pa so izpostavljeni ljudje, ki se takih del lotevajo sami in so brez ustreznega znanja in opreme. Izpostavljeni so tudi ljudje v okolici (družina, sosedje, mimoidoči).

Delo z azbestnimi materiali naj izvajajo le izvajalci, ki so strokovno usposobljeni in ustrezno opremljeni oziroma imajo ustrezna dovoljenja.

Na spodnjem naslovu boste lahko dobili več informacij o varnem delu z azbestom in seznam ustreznih strokovnjakov:

GZS, Zbornica gradbeništva in industrije gradbenega materiala:

https://www.gzs.si/zbornica_gradbenistva_in_industrije_gradbenega_materiala/vsebina/Zakonodaja-s-podro%C4%8Dja-gradbeni%C5%A1tva/Varnost-in-zdravje-pri-delu/Delo-z-azbestom

Če načrtujemo vzdrževalna dela v starejših hišah in stanovanjih ali rušenja, se pred pričetkom dela prepričajmo, ali je kje prisoten azbest. Če je, ne delajmo sami, ampak prepustimo delo pooblaščenim izvajalcem, usposobljenim in opremljenim za delo z azbestnimi materiali.

Kako prepoznati materiale, ki vsebujejo azbest?

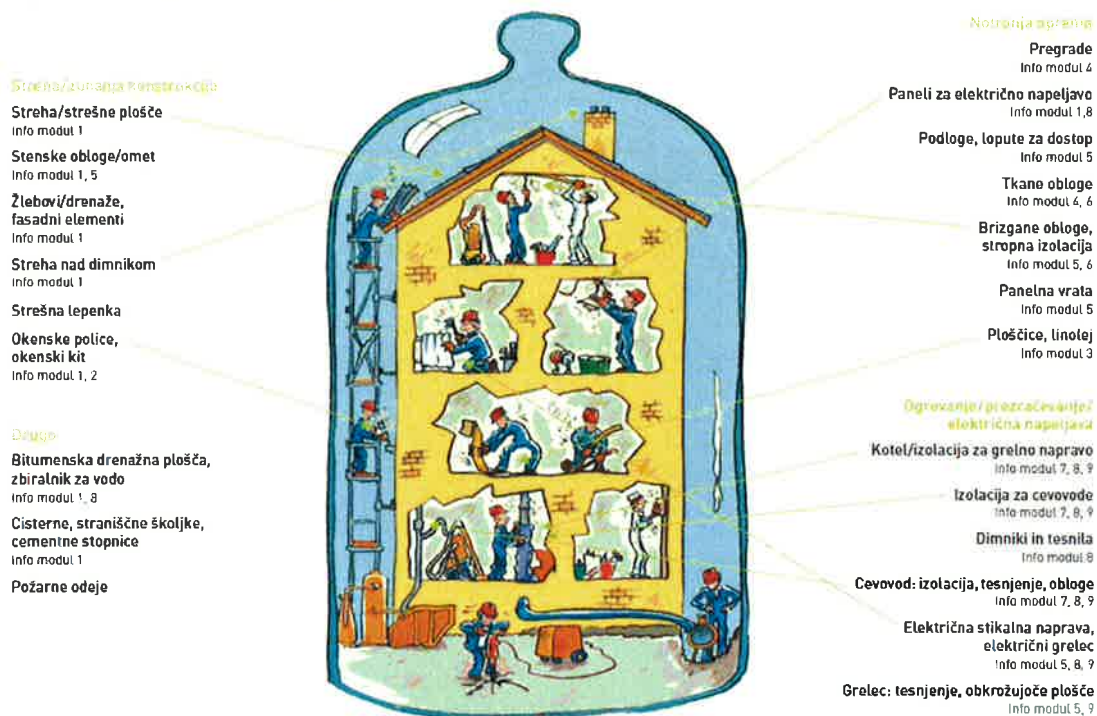
Z izjemo starih strešnih azbestnih plošč (salonitk) na pogled težko ugotovimo, ali je azbest v materialu prisoten, ali ne, razen, če ni označen. Če nismo prepričani, da material ali izdelek vsebuje azbest, se prisotnost azbestnih vlaken lahko ugotovi s preiskavo vzorca v laboratoriju. Če sumimo, da bi material lahko vseboval azbest, za preiskavo pa se nismo odločili, moramo ravnati tako, kot da gre za azbestni material.

Azbestnih odpadkov (tudi na videz uporabnih azbestnih plošč) ne smemo ponovno uporabljati. Prav tako jih ne smemo uporabljati za nasipanje poti, dvorišč, zasipanje jam, kar se pri nas, žal, pogosto dogaja.

Izpostavljenost azbestnim vlaknom je treba v čim večji meri preprečiti. Vsaka izpostavljenost azbestu je lahko nevarna za zdravje in treba je narediti vse, da do nje ne pride.

Več o azbestu lahko preberete na spletni strani Nacionalnega inštituta za javno zdravje/Področja dela/Moje okolje/Bivalno okolje: Azbest v našem okolju (<http://www.nijz.si/sl/podrocja-dela/moje-okolje/bivalno-okolje>).

Kje v vaši hiši se lahko skriva azbest?

Vir: <https://www.gzs.si/images/clanki/img34983.bmp>